

Яцкевич І. І.,
старший викладач факультету
правничих наук НаУКМА

РЕАЛІЗАЦІЯ ПРАВА НА ПРАЦЮ ЯК СОЦІАЛЬНА ІНІЦІАТИВА ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ

Сучасний етап розвитку українського суспільства характеризується активною фазою соціально-економічних реформ, які проводяться за ініціативою Президента України [1]. Важливість й актуальність цього процесу важко переоцінити, оскільки нагальна потреба дієвих реформ назріла вже давно, і не лише з євроінтеграційними прагненнями України, а насамперед через низький рівень забезпеченості населення, соціального захисту категорії малозабезпечених громадян, осіб з особливими потребами, пенсіонерів тощо. Однією з об'єктивних причин такого становища, на нашу думку, є сучасний стан української економіки, низький рівень зайнятості, а звідси – й соціального захисту населення. Адже зростання рівня продуктивної зайнятості безперечно призведе до підйому в економіці, одночасно зніме соціальну напругу в суспільстві та забезпечить необхідними ресурсами сферу соціального забезпечення.

Аналіз нових соціальних ініціатив Президента України показує, що проблема трудової зайнятості населення є окремим напрямом таких реформ і передбачає впровадження європейських підходів до забезпечення громадян гідною роботою. Як зазначається в програмі нових соціальних ініціатив Президента, безробіття, за методологією МОП, становить 7,8 %, причому десяту частину всіх безробітних становлять особи передпенсійного віку, п'яту – молодь, третю – сільське населення.

Для подолання високого рівня безробіття команда Президента пропонує запровадити формування державного замовлення за участю місцевих органів влади, роботодавців залежно від потреб економіки, а не можливостей освітніх закладів. Зі свого боку зазначимо, що бажаного ефекту можна досягти не лише змінами в порядку формування державного замовлення, а й змінами у вимогах до рівня та якості освіти. Бажаною була б ситуація, коли

особа, здобуваючи освіту, була впевнена, що їй гарантоване подаліше працевлаштування не тільки тому, що її спеціальність є дефіцитною на ринку праці, а ще й тому, що її підготовка є достатньо високою в сучасних конкурентних умовах праці та виробництва. Вважаємо, що тенденція до укрупнення навчальних закладів з одночасним підвищенням їх матеріального забезпечення та доцільної автономії лише сприятиме підвищенню трудової зайнятості населення.

Згідно з положеннями Закону України «Про зайнятість населення» в Україні запроваджено стажування студентів та учнів профтехучилищ у роботодавця в період навчання, про що робиться відповідний запис у трудову книжку, тобто на момент закінчення навчання особа вже матиме перший досвід роботи. Очевидно, що учнів чи студентів, які себе позитивно зарекомендували під час стажування, роботодавець може запросити до себе на роботу, оскільки цей працівник буде більш підготовленим до специфіки виробничого процесу у цього конкретного роботодавця. Водночас, досить не чітко визначено питання оплати стажування, зокрема допускається можливість безоплатного стажування, що створює простір для зловживань та експлуатації осіб, які проходять стажування.

Безсумнівним позитивом у втіленні соціальних ініціатив Президента є запровадження новим законодавством про зайнятість підтвердження кваліфікації, набутої шляхом неформального професійного навчання. Законодавчо закріплено також можливість навчання новим спеціальностям у межах підвищення кваліфікації безробітного за рахунок держави. З цією метою введено інститут ваучерів на навчання, вартість якої не може перевищувати 10 мінімальних заробітних плат, що буде достатнім лише для перепідготовки професій, що не потребують високої кваліфікації, тоді як потребу у висококваліфікованих кадрах такі заходи навряд чи допоможуть вирішити.

З метою підвищення рівня зайнятості населення Президент у своїх соціальних ініціативах запропонував стимулювати роботодавців, які працевлаштовують молодь, інвалідів, осіб передпенсійного віку, сиріт, одиноких батьків та інших уразливих

категорій за рахунок Фонду соціального страхування на випадок безробіття (можливо зменшення внеску) та Фонду соціального захисту інвалідів (безвідсоткова позика). Знову ж таки, в Законі України «Про зайнятість населення» [2] передбачено економічні стимули для роботодавців, які створюють нові робочі місця та працевлаштовують осіб із категорії безробітних зі зниженою конкурентоздатністю на ринку праці у вигляді часткового або повного повернення суми єдиного соціального внеску, сплаченого за цього працівника. Однак така схема створює простір для можливих затримок щодо повернення сплачених внесків, що призведе до вилучення з обігу певних сум коштів. Система повернення не автоматизована, а тому створюються можливості для корупційних дій як з боку нечесних роботодавців, так і з боку уповноважених службових осіб. Зрозуміло, що такі наслідки вкрай небажані, особливо на засадах європейських підходів до забезпечення громадян гідною роботою.

На нашу думку, забезпечення гідною роботою передбачає насамперед гідну оплату праці, що виглядає утопічною ідеєю без підвищення продуктивності праці, адже законів економіки ще ніхто не відміняв. У свою чергу, зростання продуктивності праці можливе за умови вдосконалення процесу виробництва через впровадження нових технологій, тобто модернізацію виробництва. Особливо актуальним таке завдання є в умовах жорсткої конкуренції з європейськими виробниками після вступу України в зону вільної торгівлі з ЄС.

Отже, впровадження європейських підходів до забезпечення громадян гідною роботою є одним із напрямів соціальних ініціатив Президента України. Наведений вище аналіз цих ініціатив показує, що загалом прогресивні ідеї потребують відповідного провадження та постійного вдосконалення насамперед через ухвалення ринкового Трудового кодексу України, проект якого нещодавно вкотре внесено на розгляд парламенту [3]. Вважаємо, що ефективному впровадженню кращих соціальних ініціатив сприятиме тісна співпраця з громадськими організаціями як сектору суспільства, який уособлює суспільну думку і невіддільний впливу державного управління.

Список використаних джерел

1. Конституція України // Відомості Верховної Ради України. – 1996. – №30. – Ст. 141.
2. Про зайнятість населення: Закон України від 5 лип. 2012 р. №5067-VI // Відомості Верховної Ради України. – 2013. – № 24. – Ст. 243.
3. Трудовий кодекс : законопроект від 27 серп. 2013 р. № 2902. [Електронний ресурс]. – [Режим доступу]:
<http://w1.c1.rada.gov.ua>.